Ročník I. Číslo 8.

OBZOR NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ

Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálně politickým.

Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko.

Zlato a stříbro.

Dr. *J. Kaizl.*

Vustavičném mezinárodním sporu monometallistů s bimetallisty zasluhují největší pozornosti výsledky, kterých dodělává se dobývání zlata i stříbra; jde o absolutnou hojnost výroby i o vzájemný poměr vytěžených kvantit obou kovů.

Druhou polovici tohoto věku označuje úžasné stoupnutí výroby zlata; ono proti všemu věšteckému napovídání dosahuje nebývalého vrcholu právě v nynějším posledním desítiletí XIX stol.

Ještě v průměru let 1821—40 činila
roční výroba zlata . . . . . 17.250 *kg*,
1841—50 stoupla na . . . . . 54 759 »
a vyšinula se 1851—60 na . . . 200.500 »
a byla 1861—70 . . . . . 195.000 »
V následujících pětiletích obnášela
1871—75 . . . . . 173.904 »
1876—80 . . . . . 172.414 »
1881—85 . . . . . 149.137 »
1886—90 . . . . . 167.600 »
1891—95 . . . . . 244.900*)

O rychle stoupající tendenci výroby podávají nejlepší obraz čísla, která označují množství zlata, jež v každém jednotlivém roce v poslední době bylo vyrobeno:

1890 . . 178.268 *kg*
1891 . . 196.586 »
1892 . . 220.910 »
1893 . . 236.676 »
1894 . . 270.787 » a dle předběžného odhadu 1895 . . 300.000 »

Dobývá se tudy dnes jednou tolik zlata než před desíti lety a o 50% více než v šestém desítiletí, které přineslo světu nevídané proudy žlutého kovu.

*

*) Tento pětiletý průměr vypočetl jsem na základě číslic, daných pro léta 1891—94; za rok 1895 položil jsem předběžný odhad výroby zlata na 300.000 *kg*.

Všecky díly světa přičiňují se o tuto výrobu zlata; nejvíce Amerika, po ní teď rovným asi dílem Australie a Afrika; pak následuje Evropa a poslední jest Asie. Uvádím čísla výroby za rok 1885 i za rok 1894, aby z nich vyšlo na jevo, kde je původ velkolepého vzrůstu celkové výroby.

Zlata vyrobeno	r. 1885	r. 1894
v Americe . . .	63.792 *kg*	85.279 *kg*
v Australii . . .	41.287 »	62.836 »
v Africe	2.083 »	60.595 »
v Evropě . . .	41.529 »	41.736 »
v Asii	7.465 »	20.341 »
celkem . . .	156.156 *kg*	270.787 *kg*

Že hlavní zásluha o vzrůst náleží Africe, vysvítá z čísel, jež ukazují, že plná polovice rozdílu mezi výrobou r. 1885 a 1894, t. j. 114.631 *kg* pochází z Afriky (58.512); asi po 21.000 připadá na Ameriku a Australii, 13.000 na Asii, kdežto Evropa ostala téměř naprosto stationární. Hlavní sídlo nově vzrostlé výroby africké jest transvalský Witwatersrand; dolování pomocí zdokonalených processů výrobních dostihuje tam takových úspěchů, že vytěžuje se *kg* ryzího zlata nákladem 868·16 marek; cena, za kterou se prodává, jest 2315·11 m.

*

Také těžení stříbra v posledním třicetiletí ve lice se zmohlo. Kdežto roční výtěžek v průměru let 1821-40 obnášel 528.000 *kg*, stoupnul za let 1871-75 bez mála na 2,000.000 » a činil za let 1886-90 . . . . 3,463.000 » a dosáhl roku 1894 . . . . 5,182.976 »

Čísla ta dokazují, že známé úžasné klesnutí hodnoty nedovedlo zastaviti toto ustavičné rozšiřování těžby. Míra, kterou hodnota stříbra klesla, vyjádřena jest ciframi, jež tuto uvádím, a jež označují, kolika kilogramům stříbra rovná se směnnou hodnotou svojí jeden *kg* zlata:

do let sedmdesátých . 1 : 15·50
» » 1886—90 . . . 1 : 21·16
r. 1891 . . . . . 1 : 20·93
1892 . . . . . 1 : 23·68

r. 1893 . . . . . 1 : 26·43
1894 . . . . . 1 : 32·49
1895 . . . . . 1 : 31·60

Hledíc k tomu, že stříbro jest dnes jednou tak laciné a výroba jeho přes to víc než jednou tak veliká jako před 25 lety, jest dojista oprávněna otázka: jak úžasných rozměrů byla by dnes dostihla těžba, kdyby za nějakého regimu bimetallického u státních mincoven — nikoli za 31½ — nýbrž už za 15½ *kg* stříbra bylo lze dostati 1 *kg* zlata?

Nechci zevrubně vykládati, v jakém poměru mezi sebou jsou kvantity — nikoli hodnoty — ročně vyrobeného zlata a stříbra. Jen několika čísly se pokusím o přehled. Až do let čtyřicátých připadl 1 *kg* vyrobeného zlata sotva kdy na méně, ale skoro vždy na mnohem více než 30 *kg* vyrobeného stříbra. Od r. 1840 až do r. 1880 těžba zlata, poměrně rychleji rostoucí než stříbra, způsobila, že už na 14, někdy na 11, ba v pětiletí 1851—60 i na 4½ *kg* stříbra vytěžen byl 1 *kg* zlata. Od let osmdesátých stoupající těžba stříbra toho dovedla, že ten kvantitativný poměr se vrátil jakž takž do staršího směru; v průměru let 1890—94 byl zase jako 1 : 21·3. Ale právě roku 1894 je značně pod tímto průměrem, rovnaje se 1 : 19·14; to byl účinek Jižní Afriky; zlata připlývalo mnoho a mnoho; ale zlato v hodnotě proti stříbru nijak neutrpělo — naopak, průměr roku 1894 ukazuje největší stupeň znehodnocenosti stříbra (1 : 32·49). Právě tak bylo v šestém desítiletí našeho věku, kde veliké přítoky zlata jen minimálně otřásly hodnotnou relací mezi zlatem a stříbrem.

Nemalý význam náleží absolutné hodnotě vyrobeného drahokovu. I tu zdržím se vykládání dlouhých sloupců číslových a přestanu na faktu jediném. Průměrná výroba roční v letech 1881—85 obnášela okrouhlým číslem 150.000 *kg* zlata. V posledních 10 letech 1886—95 nejen že se co rok těch 150.000 *kg* ustavičně těžilo, ale dobylo se nad to v celém desítiletí ještě 560.000 *kg*, takže úhrnná desítiletá těžba vynesla přes 2 mil. *kg*. Řečený přírůstek 560.000 *kg* sám o sobě, podložíme-li za základ relaci 1 : 20,*) stříbru nad míru příznivou — znamená tolik, jakoby bylo přirostlo 11.200.000 *kg* stříbra neboli ročně 1,120.000 *kg* stř. Přírůstek ten značí tolik jako asi 1560 milionů marek říšských. Tak ohromná jest ta míra rozšíření žlutého kovu mincovního, která i velmi rozšířeným oběhovým potřebám hospodářského obchodu přichází vstříc. Že obchod chápe se opravdu dané příležitosti, dosvědčují výkazy o ražbě světové, o níž ředitel mincovny Spojených Států podává tato čísla:

Raženo bylo v mince po celém světě ryzího zlata:

1888 . . . . . 202.824 *kg*
1889 . . . . . 254.135 »
1890 . . . . . 224.334 »
1891 . . . . . 179.855 »
1892 . . . . . 259.508 »
1893 . . . . . 349.805 ».

Ražení stříbra, obmezené a na drobnou minci určené, ovšem zůstalo velmi stálé; z 3,245.235 *kg* ražených r. 1880 zvedlo se to množství po nevalných oscillacích r. 1893 na 3,257.035 *kg*.

*

Fakty, jež jsem uvedl, dokazují, že nesmírně mýlili se ti, kteří, jako na př. posl. prof. Suess, prorokovali neodvratné ubývání zlata, podporujíce tím hořekování těch bimetallistů, kteří viděli, že ta zlatá pokrývka užuž je krátká, nedovedouc ukryti všecku cirkulační potřebu. Zlata je mnoho a trvám dost — tím spíše, že fysické užívání jeho ve směnném obchodu víc a více nahrazováno jest úvěrovými surrogáty a že stříbru v užším, nacionálním oboru zůstaveno jest velmi značné působiště i tam, kde ono jest »demonetisováno«.

*) Nepodkládám aktuálnou relaci 1:31·5, která vedla by k daleko většímu ekvivalentu stříbrnému, abych vyhnul se námitce, že právě ta relace, stříbru tak nepříznivá, je prý výsledkem vypuzení stříbra z měnné funkce a že tudíž jaksi idem per idem vysvětluji.

Zásada úhradnosti hypotekárních pohledávek.

Sociálně-politická studie JUDra. *Bohd. Klinebergra.*

Věta, zásadou úhradnosti zvaná, jež jest uskutečněním myšlénky, že pohledávkám, jimž se z uhrazovací hodnoty — a tou jest nejvyšší podání či tržní cena — nedostává úhrady, půhon odepříti jest, provedena v osnově exek. řádu tímto způsobem:

1. Hodnotě uhrazovací za základ slouží odhadní cena statku jak dle osnovy vládní, tak dle zprávy posl. permanenčního výboru.

2. Úhrada pro vymáhanou hypotekární pohledávku spočívá ve zbytku z odhadní ceny po odečtení všech předcházejících hypotekár. pohledávek s příslušenstvím útrat a úroků dle výkazu knihovního stavu, jakož odečtení zadržených daní a veřejných poplatků; za uhraditelnou platí vymáhaná pohledávka tenkráte, obnáší-li tento čistý zbytek: dle osnovy vládní polovici, dle návrhu posl. desetinu vymáhaného kapitálu.

3. Půhon se z důvodů neuhrazenosti vymáhajícímu věřiteli odepře na návrh jednoho z věřitelů mu předcházejících; dle návrhu posl. perman. výboru také na návrh dlužníka sama.

4. Vede-li více věřitelů na statek půhon dražbou, počítá se úhradnost podle pohledávky toho věřitele, jehož pohledávka podle knihovního pořadí by nejdříve k placení dospěla.

5. Odepření či zastavení dražby pro pohledávku nehrazenou platí na jeden rok dle § 203.,